

IJsselmeer

zomer 2013

BERICHTEN

Nieuws en informatie over de bescherming van IJsselmeer en Markermeer

Tweede kamerlid Lutz Jacobi:
Opkomen voor de natuur is
een kwestie van waarden

Natuur: sleutelen of afblijven

Herman Verheij: Marker Wadden past
niet bij traditie IJsselmeervereniging

Arjan Berkhuijzen directeur
Waddenvereniging: 'Waddenzee
en IJsselmeer moeten weer in de
harten van mensen komen'

Met Ledenraadpleging over Markerwadden (zie bijlage)

Colofon

IJsselmeervereniging

Opgericht in maart 1972

Postadres, ledenadministratie en website:
Oude Zijds Burgwal 19a,
1141 AB Monnickendam

Telefoon: 0299-316964
Email: info@ijsselmeervereniging.nl
Website: www.ijselmeervereniging.nl

Lidmaatschap:
Het lidmaatschap gaat u aan voor 1 jaar en opzeggen kan alléén schriftelijk uiterlijk 1 maand voor het einde van het kalenderjaar.

Kamer van Koophandel: 40624019
rekeningnummer bij de Rabobank:
13.83.65.164
De IJsselmeervereniging is door de belastingdienst erkend als Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI-status)

Nummer 2013/2
ISSN: 1571-9448

Redactie:
Frans de Nooy, Kees Kortekaas,
Angèle Steentjes, Barbara van Beijma,
Jeroen Determan, Sipke Baarsma en
Kees Schouten (hoofdredacteur)

Eindredactie: Angèle Steentjes en
Jan Verberne

Foto's van SB@cetera.eu, Fogol,
Jeroen Determan, www.flickr.nl, Willem
Minderhout, Sipke Baarsma

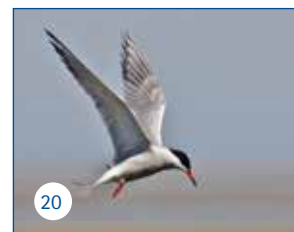
Productie:
Twin Media B.V., Culemborg

Aan dit nummer werkten mee:
Marten Bierman, Auke Wouda, Barbara van Beijma, Angèle Steentjes, Jan Verberne, Jos Teeuwisse, Herman Verheij, Arjan Berkhuisen, Frans de Nooy, Lutz Jacobi en Corrie Zeeuw

'Het IJsselmeergebied omvat het IJmeer, de Gouwe, het Markermeer, de Randmeren en het IJsselmeer, tezamen 1840 km², alsmede de oevers en het gebied landinwaarts voorzover van invloed op de kwaliteit en de beleving van het grote open water.'

Inhoud

Voorwoord	3
Actuele berichten	4
'Waddenzee en IJsselmeer moeten weer in de harten van mensen komen'	6
Column Marten Bierman	9
'Mooi Nederland' in het IJsselmeergebied	10
Natuur: sleutelen of niet?	12
Marker Wadden past niet bij traditie IJsselmeervereniging'	14
Bestuur IJsselmeervereniging steunt plan Marker Wadden	15
Lutz Jacobi en Mooi Nederland	16
Stichting Het Blauwe Hart van start met sjiek symposium	18
De drie helden van Uitdam	19
Zeilexcursies naar vogeleiland de Kreupel	20

Cadeautje?

Doe een familielid of vriend(in) een lidmaatschap van de IJsselmeervereniging cadeau en zij ontvangen gratis onze jubileumuitgave *Pittoreske reis langs de dode steden van de Zuiderzee* van Henry Havard!

Onze leden zijn de vereniging over het algemeen zeer trouw en steunen het werk voor het behoud van het mooie IJsselmeergebied met hart en ziel. Toch ontvangen we regelmatig opzeggingen, vooral van oudere leden of hun kinderen. Vaak ontroerende brieven in fraaie handschriften, waarin een lidmaatschap van tientallen jaren wegens ouderdom of overlijden wordt opgezegd. Vaak nemen de kinderen van deze opzeggers het stokje over, soms ook niet.

Voor de werving van de noodzakelijke nieuwe leden hebben we een nieuwe folder

gemaakt, die u bij deze IJsselmeerberichten aantreft.

Als alle leden erin slagen één ander lid te werven, is de IJsselmeervereniging fantastisch versterkt.

(Doet u een lidmaatschap cadeau en maakt u hiervoor gebruik van de antwoordkaart in de folder, vermeld dan de naam en het adres waar de factuur naar toe moet apart! Op onze website kunt u deze apart invullen)

Voorwoord

Voor u ligt weer een boeiende aflevering van IJsselmeerberichten. Als voorzitter ben ik trots dat een kleine redactie iedere keer weer een afwisselend en boeiend nummer weet te maken.

Dat geldt ook voor onze andere communicatie-uitingen, zoals website, digitale nieuwsbrief en ook weer onze nieuwe folder. Hulde aan de makers! Als u trouwens een paar folders wilt ontvangen om reclame te maken voor onze vereniging, kunt u een e-mail sturen naar info@ijsselmeervereniging.nl. Vanaf deze plek blik ik ook graag terug op belangrijke verenigingsactiviteiten, zoals de laatste Algemene Leden Vergadering op 23 maart jl. Deze ALV werd weer gehouden op onze vertrouwde stek aan de rand van het Markermeer bij Monnickendam en

Voorzitter Jos Teeuwisse.

trok vrij veel leden. Of dit te danken was aan de locatie, aan de agenda of aan het speciale onderwerp Marker Wadden weet ik niet, maar het werd een goede ALV. Naast de gebruikelijke onderwerpen, zoals jaarverslag en financieel verslag 2012, jaarplan en begroting 2013, werd er aandacht besteed aan actuele ontwikkelingen, zoals windenergie, Afsluitdijk en Marker Wadden. Ook had er een bestuurswisseling plaats. Lex Rootselaar nam afscheid en Auke Wouda trad toe tot het bestuur. Daarmee beschikt de vereniging weer over een vertegenwoordiger uit Friesland, en na de vergadering heeft nog een lid uit Friesland zijn belangstelling voor bestuurswerk kenbaar gemaakt. Nu nog een bestuurslid uit Flevoland en de Hollandse hegemonie in het bestuur behoort definitief tot het verleden. Dus Flevoland, pak uw kans!

Bij het onderwerp Marker Wadden vroeg ons lid Herman Verheij het woord en stelde voor om de vergadering te laten voortduren tot na de uiteenzetting van Hesper Schutte van Natuurmonumenten over het plan Marker Wadden. Herman diende tevens een motie in waarin hij het bestuur opriep zich tegen dit plan te keren. Het waarom van deze motie komt in deze IJsselmeerberichten uitvoerig aan de orde. Omdat in een ALV slechts een heel klein deel van de leden aanwezig is, het hier om een wezenlijke zaak gaat en het bestuur niet in de gelegenheid was om een gemotiveerd standpunt staande de vergadering in te brengen, stelde het bestuur voor om dit onderwerp aan een ledenraadpleging te onderwerpen. Daar kon de vergadering mee instemmen en die raadpleging treft u hierbij aan. Ook het standpunt van het bestuur staat in deze IJsselmeerberichten. Ik verzoek u dan ook na het lezen van beide standpunten uw keuze te maken en deze aan ons kenbaar te maken.

Na het feitelijke vergaderdeel was het woord aan drie gastsprekers. Hesper Schutte van Natuurmonumenten sprak over het project Marker Wadden. Marten Bierman (oud-voorzitter) sprak over de noodzaak van een toekomstvisie voor het IJsselmeergebied, gebaseerd op de veranderingen die zich in het gebied en in de samenleving voordoen en/of noodzakelijk zijn. Een derde spreker was Flos Fleischer, directeur van stichting Het Blauwe Hart (voorheen VBIJ). Bij het kiezen van een nieuwe naam hoort ook een nieuwe ambitie, en daarover ging haar inleiding. Onze vereniging werkt nauw samen met stichting Het Blauwe Hart. Dat blijkt onder andere uit het gezamenlijk innemen van standpunten over belangrijke zaken, zoals windmolens in het IJsselmeergebied, een natuurvriendelijke Afsluitdijk, een doorlaatbare Houtribdijk en peilfluctuaties in IJsselmeer en Markermeer. Verder wordt ook bij de communicatie samengewerkt met stichting Het Blauwe Hart.

Al met al een heel informatieve ALV, met leden die zich actief betrokken toonden bij het wel en wee van hun vereniging. Voor herhaling vatbaar wat mij betreft.

Jos Teeuwisse, voorzitter

Actuele ontwikkelingen

Containerterminal bij Lelystad

De redactie van IJsselmeerberichten werd geattendeerd op de ontwikkelingen in de plannen voor een binnenvaart-containerterminal bij Lelystad. Wij spraken met gemeenteraadslid Jeantiënne van den Hoek van de fractie Leefbaar Lelystad. Zij meldde ons dat bij die containerterminal mogelijk ook een verontreinigende industrie aan de kust van het IJsselmeer zal worden gevestigd op het bijbehorende industrieterrein. In een artikel op de website van Leefbaar Lelystad wordt gewag gemaakt van het bedrijf Van Bentum Recycling (BRC). Van de website van dat bedrijf zelf zijn wij wel geschrokken. Het is een bedrijf dat tot de zwaarste categorie behoort als het om vervuiling gaat.

De Provincie Flevoland ondersteunt het project overslaghaven en stelt maximaal 15 miljoen euro beschikbaar, betaald uit de Zuiderzeelijn-gelden, de hogesnelheidslijn tussen Amsterdam via Almere en Lelystad naar Groningen, die niet wordt aangelegd. Het gaat de provincie dus niet alleen om de geplande overslaghaven. Men wil veel meer, waaronder havengebonden bedrijven en industrie in de hogere milieucategorieën. Tel uit je winst, en dat alles naast een internationaal erkend Natura 2000-gebied.

Wij hebben onze collega's van stichting Het Blauwe Hart hierop opmerkelijk gemaakt en zullen samen met hen en Leefbaar Lelystad bekijken wat ons te doen staat in deze zaak.

Veel plannen rond Afsluitdijk

Het huidige spuien onder vrij verval bij de Afsluitdijk, dat zeer natuuronvriendelijk is en risico's inhoudt voor de veiligheid (bij een combinatie van hoge aanvoer via de IJssel en langdurige noordwesterstorm), zal wellicht worden vervangen door of aangevuld worden met een gemaal of meerdere gemalen. Dat gebeurt dan in de bestaande spuilocaties of via de zogenaamde Extra Spuicapaciteit Afsluitdijk (ESA). Overwogen wordt een derde spuumiddel aan te brengen in het noordoostelijk deel van de dijk. Hopelijk een goede mogelijkheid voor het creëren van een natuurlijker overgang zoet/zout, voor een beter spuiregime en voor het opwekken van stromings/getijden-energie. Hopelijk wordt de ESA geïntegreerd in de totale discussie over de Afsluitdijk. Wij dringen daar sterk op aan! Maar zeker is dit nog niet.

De Waddenvereniging, Sportvisserij Nederland en stichting Het Blauwe

Hart hebben een plan gepresenteerd om bij Kornwerderzand een zogenaamde 'visrivier' aan te leggen (zie tekening en onze website). De bedoeling is de visintrek, die nu vrijwel onmogelijk is, te bevorderen en het twee keer per dag 'uitspoelen' te verminderen van grote hoeveelheden zoetwatervis uit het IJsselmeer naar de zoute Waddenzee. Dat veroorzaakt dagelijks een grote vissterfte. Met de vismigratierivier zou een natuurlijk overgangsgebied zoet/zout ontstaan, waarbij vistrek van zout naar zoet en omgekeerd 24 uur per dag mogelijk wordt, zonder de veiligheid en de zoetwatervoorraad geweld aan te doen. Inmiddels is de technische haalbaarheid vastgesteld en stelde de PostcodeLoterij de eerste 2 miljoen euro beschikbaar aan de Waddenvereniging.

Na deze betere nieuwtjes een minder goed bericht: er zullen plannen worden ingediend door elektriciteitsmaatschappijen voor het plaatsen van windturbines op de Afsluitdijk. Om de gedachten te bepalen: dertig molens van 125 meter hoog. Daarnaast bestaan er dergelijke plannen voor de aangrenzende Makkummerwaard.

Waterplantenconferentie: verstandig maaien is de oplossing

Op initiatief van Sportvisserij Nederland, Hiswa, ANWB en het Watersportverbond (verenigd in de stichting Waterrecreatie IJsselmeer en Randmeren) werd op 28 maart j.l. in Bunschoten een conferentie gehouden over de waterplantenoverlast in de Randmeren en het Markermeer. Op deze conferentie waren naast diverse deskundigen ook de betrokken gemeenten en stichting Het Blauwe Hart aanwezig.

Plan van de container terminal bij Lelystad

"Blue energy" centrale in de Afsluitdijk

Marco Kraal van Sportvisserij Nederland stelde dat de situatie met de overvloedige plantengroei op de Randmeren inmiddels onhoudbaar is geworden voor alle vormen van waterrecreatie en dat ingrijpen met maaien onvermijdelijk is.

Aangezien Rijkswaterstaat en het ministerie van Infrastructuur en Milieu deze taak niet tot hun verantwoordelijkheid rekenen, moet het initiatief en het geld van de gemeenten komen. Die zijn hiertoe bereid en hebben een samenwerkingsverband gevormd, dat met ondersteuning van de rijksoverheid de maaiklus gaat laten uitvoeren.

Door de deskundigen wordt eutrofiëring nog steeds als oorzaak gezien van de overmatige plantengroei op de Randmeren en de ondiepere delen van het Markermeer langs de Noord-Hollandse kust. De zuivering van onder andere op de Eem geloosd water wordt inmiddels verbeterd en ook de frisse zomers van 2012 en inmiddels ook 2013 dragen bij tot een gematigde groei en hersteld evenwicht.

Windmolens in en om het IJsselmeer

Vorig jaar hebben de drie betrokken provincies elk een nota gepubliceerd over hun windmolenbeleid. Friesland koos ervoor zoveel mogelijk windmolens die al bestaan op het land te willen afbreken, een groot windpark ten zuiden van Harlingen op te richten en een groot aantal windmolens te plaatsen bij Kornwerderzand. Noord-Holland koos ervoor veel windmolens te plaatsen in de Wieringermeer en bij de IJsselmeerdijk en vond verder dat er al genoeg windmolens in de provincie staan. Flevoland koos voor een 'ontwerpgerichte' benadering. Het grote aantal windmolens dat verspreid over de provincie staat, zou sterk moeten worden verminderd en op bepaalde zones zouden nieuwe grote windmolens kunnen worden geplaatst. Men

wachtte initiatieven daarvoor van marktpartijen af.

Het Rijk kwam dit voorjaar met een structuurvisie Wind op Land, waarin een groot windmolenpark bij Kornwerd is opgenomen, evenals een grote rij op het oostelijk deel van de Houtribdijk.

Op de Friese plannen heeft een consortium van groene organisaties, waaronder de stichting Het Blauwe Hart, sterk afwijzend gereageerd ('Zienswijzen ontwerp structuurvisie Windstreek 2012 en plan-MER', oktober 2012). Men stelt dat op grond van een eerder ingediend eigen plan ('Geconcentreerde windkracht in de Lage Landen', 2009) er voldoende mogelijkheden zijn voor windmolens op land en poneert dat de te verwachten schade aan de natuur totaal onaanvaardbaar is in dit Natura 2000-gebied. Een windmolenpark bij Kornwerd wordt afgevoerd. Windmolens moeten op locaties komen te staan die zo weinig mogelijk effect hebben op natuur en landschap. Het consortium dringt aan op het zoeken naar maatschappelijk draagvlak, op het serieus meenemen van de aangedragen alternatieven en op een maatschappelijke kostenbatenanalyse. De redenering van de provincie wordt zeer onzorgvuldig genoemd.

De milieuorganisaties vinden de regeringsplannen niet voldoen aan de eisen van zorgvuldig bestuur. Alternatieven zijn niet serieus bekeken, wat verplicht is in een MER. Er is niet gezocht naar maatschappelijk draagvlak. Schade aan de habitat van talrijke beschermde (vogel)soorten wordt gebagatelliseerd en eventuele compensatie van schade in kwetsbare gebieden van Europees belang wordt niet concreet gemaakt. De organisaties pleiten voor een gedegen onderzoek naar de gevolgen voor de natuur van de voorgestelde locaties, vooral ook kwantitatief; alternatieven op land die zijn aangedragen, moeten serieus worden

onderzocht – overigens een algemene eis bij een MER! Er zal een goed gemotiveerd bezwaarschrift worden ingediend. Wordt vervolgd. Op grond van de reacties van de overheden zal zeker verdere actie volgen.

Reisschrijver en zeiler Eerde Beulakker overleden

Vlak voor het sluiten van onze kolommen vernamen wij het overlijden van Eerde Beulakker. Bij Eerde, die 69 is geworden, werd twee jaar geleden de ongeneeslijke ziekte ALS vastgesteld. In ons zomernummer van het vorig jaar spraken wij hem uitgebreid over zijn promotieonderzoek over de Nederlandse watersport en over zijn onorthodoxe zeilreisboeken. In het interview sprak hij ook over het heimwee dat veel zeilers hebben naar de Zuiderzee en hoe mooi het IJsselmeergebied is in de winter. Wij zullen hem missen, gelukkig hebben we zijn boeken nog. ■

Arjan Berkhuisen, directeur Waddenvereniging

'Waddenzee en IJsselmeer moeten weer in *de harten* *van mensen* komen'

Willen wij de Waddenzee en het IJsselmeergebied veilig stellen, dan is meer directe betrokkenheid van mensen nodig, aldus Arjan Berkhuisen, directeur van de Waddenvereniging. 'Natuurverenigingen moeten deze gebieden weer in de harten van mensen brengen.' De afgelopen jaren hebben zij zich te veel gericht op het zoeken van mazen in de regelgeving, vindt Berkhuisen. 'Het is nu tijd energie te gaan steken in het laten kennismaken van mensen met de prachtige natuur in onze gebieden en de bijzondere vergezichten.'

Sinds mei 2011 is Arjan Berkhuisen directeur van de Waddenvereniging en is hij op Terschelling gaan wonen. Zijn zoon gaat regelmatig mee met vrienden naar buiten. 'In hun vrije tijd spelen ze in de duinen, varen ze mee om zeehonden te spotten en gaan het wad op. Ik benijd mijn kinderen erom dat zij in zo'n mooi gebied kunnen opgroeien.' Berkhuisen zelf vindt het een voorrecht zich in te kunnen zetten voor het behoud van dit gebied. Na zijn opleiding bedrijfskunde werkte hij eerst bij Nedlloyd: havens aanleggen in soms prachtige natuurgebieden. 'Dat wilde ik op een bepaald moment niet meer.' Hij verdiepte zich in milieumanagement en stapte over naar de Stichting Natuur en Milieu en later naar het Wereldnatuurfonds, met in zijn portefeuille onder meer estuaria. Toen kwam het directeurschap van de Waddenvereniging vrij. Hij besloot om te solliciteren. 'Mijn vrouw is betrokken bij de organisatie van het Oerol-festival op Terschelling en daarom was het contact met het Waddengebied er altijd gebleven.' Nadat hij was aangenomen is hij met zijn gezin op Terschelling gaan wonen. 'Daar heb ik geen moment spijt van gehad. Als ik met de boot over de Waddenzee vaar – en ik ben klaar met de e-mails – geniet ik altijd weer van die bijzondere omgeving.'

Windmolens

De Waddenvereniging heeft net als de IJsselmeervereniging zitting in de stichting Het Blauwe Hart (voormalig VBIJ). De Waddenzee en het IJsselmeer – de voormalige Zuiderzee – delen een rijke geschiedenis. Ook lopen de verenigingen deels tegen overeenkomstige problemen aan. Dat zijn onder meer de strijd tegen grote windmolenparken en de inzet voor het herstel van de estuariumprocessen in beide gebieden. 'Met windmolens in het noorden van het IJsselmeer wordt ook het weidse vergezicht vanuit de Waddenzee aangetast', aldus

'De waddenvereniging zou graag zien dat de Afsluitdijk doorlaatbaar wordt'

Berkhuisen. 'Dat moet je niet willen verkwanselen met een windturbinepark op die plek.' De discussie over windenergie en windmolens zet hem wel voor een dilemma. 'Op zich vind ik windenergie een uitstekende ontwikkeling. Alleen vind ik dat dergelijke grote windturbineparken vooral thuisho-

ren ver op zee en niet in gebieden met unieke vergezichten, zoals het weidse landschap van het IJsselmeer en de Waddenzee.'

Estuaria

Ook de Waddenvereniging zou graag zien dat de Afsluitdijk doorlaatbaar wordt. De estuariumprocessen, zoals een natuurlijke zout-zoetwisseling en een gedeeltelijke terugkeer van het getij, zouden zich kunnen herstellen. Weghalen van de Afsluitdijk is niet haalbaar, meent Berkhuisen. Wel haalbaar is volgens hem de aanleg van een flinke vispassage in de Afsluitdijk. Het gaat om een 5 tot 10 kilometer lange 'vismigratierivier' langs en door de Afsluitdijk. Vissen kunnen met behulp van de werking van het getij en via een geleidelijke zoet-zoutovergang 24 uur per dag heen en weer trekken tussen de Waddenzee en het IJsselmeer. Door het uitgekende ontwerp komt er geen druppel zout water in het IJsselmeer terecht. 'Het is in ieder geval beter voor de visstand in beide gebieden. Daarom maakt de Waddenvereniging zich hier hard voor in en buiten het samenwerkingsverband van Het Blauwe Hart.'

Zeegras

Daarnaast kennen het IJsselmeergebied en de Waddenzee zo hun eigen bedrei-

Berkhuysen: 'Nederlanders moeten zich meer realiseren wat een prachtige gebieden het IJsselmeer en de Waddenzee zijn.'

gingen. Op dit moment wordt de Waddenzee geconfronteerd met plannen voor meer gaswinning, het starten van de zout- en schelpenwinning en de verdieping van de vaargeulen. 'Worden mensen weleens moedeloos, dan wijs ik erop dat de grootste ecologische ramp al achter ons ligt: het afsnijden van de Waddenzee van de toenmalige Zuiderzee door de aanleg van de Afsluitdijk.' Dat realiseerde Berkhuysen zich onlangs weer bij een initiatief van de Waddenvereniging om het zeegras terug te brengen in het Waddengebied. 'Vóór de aanleg van de Afsluitdijk waren er uitgebreide zeegrasvelden rondom Terschelling. Eilanders gebruiken dit gras om matrassen mee te vullen.' Met de komst van de Afsluitdijk verdween het zeegras. 'Eigenlijk zijn wij op een aantal gebieden nog steeds bezig om de schade te herstellen van die ecologische ramp van zo'n tachtig jaar geleden, veroorzaakt door de komst

van de Afsluitdijk.' Ooit was het de bedoeling om na het IJsselmeer ook de Waddenzee in te polderen. 'Gelukkig is het daar nooit van gekomen. Dan waren we nog meer unieke natuur kwijtgeraakt.'

Waddengevoel

De Waddenvereniging is een zeer succesvolle vereniging; het ledenbestand wordt amper aangetast door de crisis. Wat is haar geheim? 'Veel Nederlanders gaan naar de Waddeneilanden op vakantie, hebben daar een leuke tijd en willen wel lid worden om het "Waddengevoel" te bewaren voor latere generaties.'

Opmerkelijk is wel, voegt Berkhuysen eraan toe, dat op de vraag 'Wat heeft u met de Wadden?' in het antwoord meestal een Waddeneiland of een plaats op het Waddeneiland wordt genoemd. 'De Waddenzee zelf is veel onbekender. Weinig mensen weten dat de Waddenzee ook nog werelderfgoed is. Daar ligt dus nog een uitdaging voor ons.'

De vereniging beschikt over veel vrijwilligers, op wie een beroep kan worden gedaan bij het organiseren van activiteiten. In september organiseert de Waddenvereniging altijd een weekend om de eilanden schoon te maken. 'In korte tijd is dit weekend vol. Er blijkt genoeg animo te zijn bij veel mensen om ook echt iets te doen.'

Daarnaast probeert de vereniging bij alle protesten die zij aantekent tegen plannen voor windmolens, zoutwinning, kolencentrales of de kokkelvisserij, met een alternatief plan te komen. 'Laten zien dat het anders en beter kan, dan heb je meer kans om slechte ideeën van tafel te krijgen.' Een kans die overigens niet overschat moet worden. 'Bij bestuurders is er wel een tendens te zien om voldongen feiten te creëren of steeds de grenzen op te zoeken. Neem het Eemsgebied.

Sinds 1950 is de vaargeul vier keer verdiept. Iedere keer werd gezegd dat een kleine beetje uitgraven geen significant effect heeft. Bekijk je nu de totale uitdieping sinds 1950, dan heeft die wel degelijk een significant effect gehad.'

Harten van mensen

Ondanks het succes van de Waddenvereniging vindt Berkhuysen dat het tijd wordt voor een nieuwe koers voor natuurorganisaties. Hij wil graag dat mensen meer het Waddengebied gaan ontdekken via varen, wadlopen of fietstochten langs de kust. 'Wij moeten de gebieden weer in de harten van mensen krijgen. Nederlanders moeten zich meer realiseren wat een prachtige gebieden het IJsselmeer en de Waddenzee zijn, met hun natuurschoon en rijke historie.

Door bijvoorbeeld het organiseren van vaartochten zouden kinderen weer kunnen kennismaken met de fascinatie van een verre horizon en met ruimte en stilte. Veel natuurorganisaties hebben de laatste jaren hun activiteiten vooral gericht op juridische en bestuurlijke activiteiten: het zoeken naar de mazen in de regelgeving om plannen tegen te houden of aan te passen. Daar gaat het uiteindelijk niet alleen om. Het gaat erom Nederland ervan te doordringen welke prachtige, unieke natuurgebieden het binnen zijn grenzen heeft. Om Nederlanders de waarde van deze gebieden te laten beseffen, moeten wij hen ernaar toe halen, zodat zij zelf kunnen ervaren hoe mooi en uniek deze grote watervlakten zijn.'

Tot slot nog toch nog even de vraag wat hij vindt van het plan van de Marker Wadden. Berkhuysen heeft er niet echt een mening over, zegt hij. Wat zou hij er dan van vinden als er een extra Waddeneiland werd aangelegd? Berkhuysen schiet in de lach: 'Daar zou ik zeker niet voor zijn.' ■

Geen Marker Wadden maar Houtribben

Niets is voor een club zo handig als een stip aan de horizon, een langetermijnvisie. In 2005 kwamen we daarmee: Landschap Noord-Holland, It Fryske Gea, Flevolandschap, Waddenvereniging en IJsselmeervereniging. Het IJsselmeergebied moet van een stilstaande plas in een jaar of veertig (weer) een dynamisch estuarium worden, waarbij het slib op natuurlijke wijze naar zee wordt afgevoerd via geopende dijken: een buitengewone binnenzee. Een aanpak waar-

bij we de natuur het werk laten doen onder menselijke regie. Kortom, niet zelf maken maar laten ontstaan. De geschiedenis bewijst ook nog dat het kan: pas tachtig jaar geleden werd met de Afsluitdijk dat duizenden jaren bestaande estuarium afgedamd.

Zo'n stip verheldert niet alleen de koers, maar helpt ook om koers te houden als er ingrepen worden voorgesteld. Geen buitendijkse verstedelijking dus met een dubbelstad, geen IJburg II of een IJmeerlijn. Nat en ondeelbaar houden, dat is helder. De zogeheten visrivier, die de Afsluitdijk doorlatend moet maken, is dus juist toe te juichen als een stap in de goede richting.

Maar wat nu te doen met de Marker Wadden van Natuurmonumenten? Het gaat uiteindelijk om een fors bovenwaterlandschap van 1.500 tot 4.500 hectare, met een eerste eiland van 500 hectare, gelegen op 6 kilometer uit de kust van Lelystad en 700 meter van de Houtribdijk. Doel is om tussen Enkhuizen en Lelystad een archipel voor vogels te scheppen van opgepompt slib. Dat moet de waterkwaliteit verhogen en tegelijk de natuurwaarden verbeteren. De techniek is die van slibdepots, waarbij dik water tussen verharde wanden wordt verzameld en dan verdroogt. Hoewel de geulentechniek om het slib te verzamelen nog onbewezen is, heeft de Postcodeloterij al 15 miljoen euro beschikbaar gesteld voor de eerste 1.000 hectare en de ministeries van Infra en Milieu en van EZ samen 30 miljoen euro. Kennelijk gaat men er daar van uit dat natuurdoelstellingen zullen worden gehaald; het plan komt immers van Natuurmonumenten?

Maar is daar kans op? Als het slib al opgepompt kan worden tot eilanden, is dat dan voldoende om het slib zodanig te verminderen dat weer waterdoorzicht ontstaat? Dat wordt bepaald door de hoeveelheid slib die er ligt. Die is immens. Rijkswaterstaat heeft ooit ingeschat dat slibverwijdering een jaar of vijfhonderd vergt. De kans is dus groot dat we straks met slibeilanden zitten zonder het slibprobleem te hebben opgelost. Nog meer eilanden dan maar? Dat begint op een Markerwaard-archipel te lijken, die het gebied wezenlijk aantast. En wat nestelt zich straks op die eilanden? Dieren van een pluimage die wel bijdraagt aan de biodiversiteit, maar van een soort die we nu juist in dit gebied niet moeten hebben. Zo ongeveer als de kakkerlak, die sinds 2011 op IJburg is gesignaleerd, daaraan ook bijdraagt. Het IJsselmeergebied is rui- en rustgebied voor trekvogelpopulaties die uniek zijn in de wereld. Die vragen om een groot, rustig en open gebied. Dat weten ze bij Natuurmonumenten toch ook? De vraag is dus voor welk probleem de Marker Wadden eigenlijk een oplossing zijn. Anders gezegd: als er 45 miljoen euro is te besteden aan natuurverbetering van het IJsselmeergebied, hoe zou dat dan het beste kunnen? Die vraag zouden ministeries zich in crisistijd ook wel eens mogen stellen, wanneer met gemeenschapsgeld wordt gestrooid. Is deze gift wel onderbouwd door het Centraal Planbureau of door de deltacommissaris? Het slibprobleem is het gevolg van het ontbreken van doorstroming door bijvoorbeeld de dichte Houtribdijk. Begin jaren zeventig was die dijk nog niet gesloten. Het slib kon weg. Als de dijk weer wordt geopend, ontstaan prachtige bruggenhoofden die als vanzelf eilanden vormen. Wat Natuurmonumenten wil, is er al voor wie het zien wil. Daarin is uitstekend te voorzien door de Houtribdijk op meerdere plaatsen te (her)openen. Dan is er geen dijk meer, maar een gordel van langgerekte eilanden. Natuurmonumenten kan ze de Houtribben noemen.

Het verschil tussen onze stip aan de horizon en Natuurmonumentens blinde vlek is maar 700 meter... en een beetje visie. Dat moet toch te overbruggen zijn? ■

Marten Bierman

Het Blauwe Hart in de toekomst beter beschermd?

'Mooi Nederland' in het IJsselmeergebied

door Barbara van Beijma

Natuur en landschap staan de laatste jaren sterk onder druk. Vooral door het vorige kabinet, dat uitsluitend oog had voor het (vermeende) boerenbelang, is alles wat natuur was, ronduit vijandig bejegend. Zo'n 60 procent van het natuurbudget werd geschrapt, de aankoop van natuurgebieden gestaakt. Ook de bescherming van bijzondere landschappen verviel. Nationale Landschappen vervielen. De provincies moesten zelf maar zien wat ze daarmee deden. Alleen de regels voor de Europese Natura 2000-gebieden moesten, met forse tegenzin van de regering, in een nieuwe natuurwet komen.

In die wet zou alle bescherming vervallen die Nederland zelf in de loop van tientallen jaren geregeld had. De Ecologische Hoofdstructuur, die nota bene het voorbeeld was voor het Europese Natura 2000-netwerk, zou niet voltooid worden. Kortom, al dat ecologische gedoe kost alleen maar geld en hindert de economische ontwikkeling. Trouwens, groene weilanden zijn toch ook natuur?

De toenmalige oppositiepartijen GroenLinks, PvdA en D66 lieten het er niet bij zitten. Zij namen het initiatief een alternatief te schrijven voor de natuurwet van staatssecretaris Bleker. 'Mooi Nederland' was de titel van dit stuk. Oorspronkelijk zou deze wet als alternatief worden ingediend. Sinds de PvdA in de regering zit, is er wat natuur betreft een andere wind gaan waaien. Een deel van de bezuinigingen is teruggedraaid, de Ecologische Hoofdstructuur zal wel worden voltooid en de ontwerpwet van Bleker wordt ingrijpend veranderd.

De nota 'Mooi Nederland' is daarom in maart dit jaar niet als initiatiefwetsontwerp, maar als initiatiefnota uitgebracht, met de bedoeling op die manier bij te dragen

aan een zo breed mogelijke discussie in de maatschappij en een zo breed mogelijk draagvlak voor de voorstellen te krijgen.

Fundamentele waarden

De nota gaat uit van drie fundamentele waarden van de natuur:

- Natuur heeft een intrinsieke waarde, los van het belang voor mens of economie.
- Natuur heeft een ecologische waarde als onontbeerlijk onderdeel van onze leefomgeving.
- Natuur heeft een belevingswaarde en recreatieve waarde als schoonheid, rust en stilte.

Daarnaast heeft de natuur een maatschappelijke en economische waarde, voor gezondheid, vestigingsklimaat en waterbeheer.

In de nota wordt voorgesteld de verschillende soorten gebieden in te perken tot twee categorieën, beide met een eigen beschermingsniveau.

Categorie 1 is de 'Top natuur': klassieke natuurgebieden, met name Natura 2000-gebieden.

Erg belangrijk in de nota is dat niet alleen natuurgebieden, maar ook waardevolle landschappen een wettelijke bescherming krijgen, op dezelfde manier als natuurgebieden. Tot nu toe bestonden er wel Nationale Landschappen, zoals het Groene Hart, Laag Holland en Zuidwest-Friesland, maar in de praktijk was het erg moeilijk om die in goede staat te houden. Woningbouw tegenhouden lukte maar zelden en ook intensivering van de landbouw was niet te stoppen. Bovendien was de rest van het land min of meer vogelvrij en hing het van een willekeurige gemeente af of er nog iets overbleef van de karakteristieke waarden van een landschap. Het landelijk gebied van Nederland is zo steeds meer een eenheidsworst geworden, waarin voor natuur maar weinig plaats is. 'Mooi Nederland' gaat uit van de eenheid van natuur en landschap. Zonder natuur geen mooi landschap. Geen dode weiden, sloten en plassen. Herstel van de omstandigheden waaronder levende natuur kan gedijen staat dus voorop.

Categorie 2 is 'Mooi Nederland', waarin onder andere de rest van de Ecologische Hoofdstructuur valt en vele gebieden die typisch Hollands zijn of kenmerkend voor een bepaalde regio, vaak met specifieke planten en dieren.

Verder wordt voorgesteld de Ecologische Hoofdstructuur voortaan Natuurnetwerk Nederland te noemen en te voorzien van een wettelijke basis.

De nieuwe Natuurwet is bedoeld om de huidige versnipperde natuurbeschermingswetgeving te vereenvoudigen en effectiever bij te dragen aan behoud en versterking van de biodiversiteit in Nederland.

Wettelijke bescherming

De provincies hebben de grootste verantwoordelijkheid voor de natuur gekregen, maar anders dan Bleker van plan was, zal het Rijk eens in de zes jaar de hoofdlijnen van het beleid voor natuur, landschap en cultuurhistorie vastleggen in een nota 'Mooi Nederland'. Ook de provincies moeten in zo'n visie vastleggen hoe ze uitvoering geven aan de gezamenlijke doelstellingen van Mooi Nederland.

Robuust natuurbeleid

In mei is ook het advies van de Raad voor de Leefomgeving over de toekomst van het natuurbeleid in Nederland verschenen. Kern van dit advies, met altitel 'Onbeperkt houdbaar, naar een robuust natuurbeleid', is dat de natuurbescherming dringend gemoderniseerd moet worden. Je kunt beter gebieden vergroten en de natuurlijke omstandigheden verbeteren dan met kunst- en vliegwerk veel te kleine natuurgebieden te midden van een natuurvijandige omgeving in stand proberen te houden. In gebieden waar de omstandigheden goed zijn, kunnen ecosystemen en landschappen zich op den duur zelf handhaven en ontwikkelen.

Ecosysteemdiensten

Als het kabinet beide adviezen ter harte neemt, ziet het er op termijn dus goed uit voor het behoud van natuur en landschap in Nederland. Vooral het idee om de groene ruimte als één geheel te beschermen biedt hoop. Ook voor het Blauwe Hart is dat heel belangrijk. Voor het eerst gaat het niet alleen om de natuurwaarden van

het Natura 2000-gebied, maar ook om de waarden van het landschap zelf. En dan gaat het natuurlijk, net als in het aangrenzende Nationaal Landschap Laag Holland, vooral om de openheid, maar ook om cultuurhistorisch waardevolle landschapselementen, zoals de monumentale dijken. Groot probleem blijft dat er ook na het gedeeltelijke herstel van het natuurbeleid door de huidige regering voorlopig volstrekt onvoldoende geld is om de bestaande natuur te beheren, laat staan uit te breiden en te herstellen. Het roer moet dus om. Er wordt al een aantal jaren bestudeerd hoe de baten van de natuur en landschap ten goede kunnen komen aan diezelfde natuur en landschap. Wereldwijd zijn inmiddels veel zogenaamde ecosysteemdiensten benoemd. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om voedselproductie, waterzuivering en klimaatregeling. Op kleinere schaal zijn vooral in de Nationale Landschappen diverse voorstellen ontwikkeld voor betaling van beheer en projecten uit gebiedsfondsen die deels gevoed worden uit opbrengsten uit toerisme en andere activiteiten, die aantoonbaar meer opbrengen door de waarde van het gebied.

Integraal plan Blauwe Hart

Voor het IJsselmeer is een eerste inventarisatie van mogelijke ecosysteemdiensten gedaan in het project 'Meerwaarde van biodiversiteit'. Daarbij ging het niet alleen om een financiële waardering van de ecosysteemdiensten, maar ook om de mogelijkheid om deze diensten beter af te wegen bij beslissingen die mogelijk natuur en landschap nadelig beïnvloeden, zoals buitendijkse woningbouw en nieuwe oeververbindingen. Conclusie is eigenlijk dat integrale besluitvorming, waarbij natuur en landschap de doorslag geven, ook wat opbrengsten betreft voordeliger is dan wat er tot nu toe gebeurt: dat er steeds door een versnipperd bestuur besluiten worden genomen, die de waarden van het Blauwe Hart aantasten. De IJsselmeervereniging was daarom al lang van mening dat er een integraal plan voor het Blauwe Hart gemaakt moet worden. We pleiten daarbij voor een status die lijkt op die van de Nationale Landschappen. ■

Natuur: *sleutelen* of niet?

De hernieuwde discussie binnen de IJsselmeervereniging over het plan Marker Wadden van Natuurmonumenten legt ook de vraag op tafel of het verstandig is om met natuurontwikkelingsprojecten in het IJsselmeergebied in de natuur in te grijpen. En als je er daar al voor zou zijn, wanneer wel en wanneer niet. Ook spelen zakelijke belangen een rol: natuurontwikkeling als compensatie om ergens anders de natuur te vernielen, of het maken van bestemmingen voor natuurbeleving en recreatie.

door Kees Schouten

Het 'lege' IJsselmeergebied vormt voor veel planologen en natuurbouwers een grote uitdaging, vooral het Markermeer. Zo zijn er naast het plan Marker Wadden experimenten met onderwater-kunstriffen met grote betonnen rifballen en rifelementen van kunststof rifhaken, luwte-elementen in de Hoornse Hop, diepe slibputten en een (inmiddels gerealiseerde) heuse oesterbank in het IJmeer bij Amsterdam. Ook zijn er plannen voor zachtere overgang van land naar water langs de dijken van de Flevopolder. Dit alles onder

het motto: 'Het Toekomst Bestendig Ecologisch Systeem (TBES) rekt in één keer af met de achteruitgang van de natuur en zorgt weer voor helder water en een veerkrachtige natuur.' In het IJsselmeer kennen we inmiddels het vogeleiland de Kreupel, de 'zandmotor' voor de Friese kust bij Workum, natuureilanden in de IJsselmonding en plannen voor de visrivier bij Kornwerderzand. Vrijwel al deze plannen zijn bedoeld om de negatieve gevolgen van de afsluiting en compartimentering van het IJsselmeergebied

tegen te gaan: te veel slib, onhelder water, te weinig plantengroei, gebrek aan drasse land-waterovergangen, geleidelijke zoet-zoutovergangen, te beperkte migratiemogelijkheden voor planten, micro-organismen en vissen en geen of weinig stroming.

Zinvol of niet

De vraag is of alle ingrepen in de natuur zinvol zijn en of ze echt bijdragen aan het herstel na de ecologische ramp die de afsluiting van de Zuiderzee en de verdere ingrepen tot gevolg hebben gehad. In dat licht bezien is het interessant te lezen wat Marcus Werner (wetenschapsjournalist) in *Waddenmagazine* (nummer 1 van 2013) schrijft over de complexe ontwikkelingen in de ecosystemen van onder meer de Nederlandse zoete meren. Hij beschrijft hoe na 1970 zo'n beetje alle Nederlands zoete wateren groen en/of ondoorzichtig werden, met overbemesting door fosfaat als oorzaak. Fosfaatvrije wasmiddelen en het tegengaan van uitspoeling van fosfaat door de landbouw brachten het fosfaatniveau terug naar vooroorlogse waarden, maar toch bleef het water troebel, want er waren nog geen waterplanten om

het bodemslib vast te houden. In troebel water groeien geen waterplanten, dus was er sprake van een zogenaamd 'alternatief evenwicht'. Zo'n evenwicht is alleen met 'een flinke tik' te wijzigen. Dus werden forse ingrepen ingezet: het groot-schalig wegvangen van brasem, die te veel watervlooiën opeet (zodat de micro-organismen ongeremd groeien) en de bodem omwoelt. Ook werd er slib van de bodem verwijderd. Even leek dit resultaat te hebben, maar niet voor langer dan enkele jaren. De conclusie van de wetenschappers is momenteel dat ecosystemen veel complexer zijn dan op het eerste gezicht werd gedacht en dat de 'alternatieve evenwichten' daarin niet met simpele ingrepen te veranderen zijn. Er zijn dus duidelijke tegenstanders van ingrijpen in de natuur. Ook bioloog en schrijver Midas Dekkers heeft zijn mening over natuurontwikkeling en de opstelling van 'de milieubeweging': 'Mijn kritiek op de milieubeweging is dat deze altijd alles hetzelfde wil houden, terwijl de natuur dynamisch is en altijd verandert. Waarom mag bijvoorbeeld het Naardermeer geen Naarderbos worden? Dat is gewoon een natuurlijk verloop. Daar wordt tegen geprotesteerd, maar de plaatsing van horizonvervuilende windmolens wordt volop gesteund.'

Zakelijk gezien

De aanleiding om aan natuurbouw te doen is ook vaak zakelijk. Het creëren of verbeteren van 'groene en blauwe woonmilieus' voor de bouw van (meestal dure) woningen en vakantieverblijven én het compenseren van schade aan de natuur elders zijn bijvoorbeeld vaak reden én financieringsbron voor natuurontwikkeling. De functie en waarde van de natuur in het IJsselmeergebied wordt ook wel uitgedrukt in zogenaamde 'ecosysteemdiensten'. Dat zijn de

'diensten' of positieve bijdragen van de natuur die zelfs in geld uitgedrukt zouden kunnen worden. Sommigen zijn van mening dat vooral met het aantonen van de economische waarde het belang van natuurbehoud kan worden behartigd. Anderen, zoals Arjan Berkhuyzen (directeur van de Waddenvereniging), vinden dat de steun voor de natuur uit het hart van de Nederlanders moet komen en dus wordt ontleend aan authentieke ervaringen van mensen in de natuur. 'Als de Nederlanders het IJsselmeergebied – het Blauwe Hart van Nederland – in hun hart sluiten, is er een groot maatschappelijk en politiek draagvlak hiervoor. Een bezoek aan een van de Waddeneilanden en de bijzondere natuurervaring die ze daar opdoen, is voor veel van onze leden de reden de Waddenvereniging langdurig te steunen.'

Horror vacui

Herman Verheij, langjarig lid van de IJsselmeervereniging (en tevens oud-bestuurder), heeft een duidelijke opvatting over natuurontwikkeling in het IJsselmeergebied: geen eilanden! Hij is daarom van mening dat de IJsselmeervereniging het natuurontwikkelingsplan Marker Wadden van Natuurmonumenten niet moet steunen: 'Vrijwel iedere tekst die ik over het plan heb gezien, begint met: "Wie over de Houtribdijk rijdt, ziet aan beide kanten niets dan water. Dat kan anders." Ergens zag ik zelfs: "Het kan mooier en spannender." Dit is een fundamentele denkfout, in ieder geval vanuit het gedachtegoed van de IJsselmeervereniging. Dat men aan beide kanten niets dan water ziet, is de kroon op ons werk, de essentie van de beleving van de grote open ruimte in het midden van ons land. In het verleden spraken we

over de "horror vacui", de afkeer van een lege ruimte, waar veel planners aan lijden.'

Geen eenvoudige afwegingen

De IJsselmeervereniging en haar partners in stichting Het Blauwe Hart zijn van mening dat natuurontwikkeling in het IJsselmeergebied zich vooral moet richten op herstel van het estuariumkarakter van het gebied: herstel van een zekere stroming en getijdendynamiek. Het beheerst doorlaatbaar maken van Afsluitdijk en Houtribdijk zou dit mogelijk maken zonder de veiligheid en de beschikbaarheid van zoet water aan te tasten. Met dit soort maatregelen ontstaan condities waarbij de rivierslibafzettingen weer langs de normale weg naar het wadengebied kunnen afstromen, migratie van vissen, vogels en zeezoogdieren weer normaal kan plaatsvinden en naar verwachting planten en schelpdieren het naar hun zin hebben.

Als natuurontwikkeling kan bijdragen aan een duurzame bescherming van grote delen van het IJsselmeergebied, moet daar ook serieus naar worden gekeken, zelfs als daar 'beleefbare natuur' en eilanden voor nodig zijn. Daarbij telt zwaar dat alternatieven, zoals stedenbouw en industriële windturbineparken, niet ver weg zijn. Het staat vast dat dit geen eenvoudige afwegingen zijn voor onze vereniging! ■

'Marker Wadden *past niet bij traditie IJsselmeervereniging*'

We spreken Herman Verheij – pas nadat we een paar pogingen hebben gedaan hem te pakken te krijgen – telefonisch in de auto op weg van de ene vergadering naar de andere. Hij diende tijdens de laatste ledenvergadering volstrekt onverwacht een motie in om het bestuur van de IJsselmeervereniging tot een andere opstelling te brengen over het plan Marker Wadden. Daarop besloot de vergadering tot een bindende ledenraadpleging over dit onderwerp. Daarover meer elders in deze IJsselmeerberichten.

Vanwaar die binding met het IJsselmeer en onze vereniging?

'In de jaren tachtig en negentig heb ik met veel plezier op het IJsselmeer gezeild vanuit Monnickendam. Later woonden wij op een woonschip aan de Oostvaardersdijk in Lelystad en ook nu kijkt mijn woning daar uit op het Markermeer. Als ik 's morgens de slaapkamergordijnen opendoe, geniet ik elke dag van verreweg het mooiste uitzicht in Nederland.'

Wat drijft jou om op de ledenvergadering een motie in te dienen tegen de Marker Wadden?

'Met de aanleg van de Marker Wadden – rare naam trouwens, het zijn helemaal geen wadden – wordt de belangrijkste kernwaarde van het IJsselmeergebied tenietgedaan. Vrijwel iedere tekst die ik over het plan heb gezien, begint met: "Wie over de Houtribdijk rijdt, ziet aan beide kanten niets dan water. Dat kan anders." Ergens zag ik zelfs: "Het kan mooier en spannender." Dat is een fundamentele denkfout, in ieder geval vanuit het gedachtegoed van de IJsselmeervereniging. Dat je aan beide kanten niets dan water ziet, is de kroon op ons werk, de essentie van de beleving van het grote open water, de ruimte in het midden van ons land. Een ruig stuk water tot zover het oog reikt.

Nadat eerst de Postcodeloterij en daarna staatssecretaris Sharon Dijksma miljoenen beschikbaar stelden voor dit plan, dacht ik: nu wordt het serieus, en zo ben ik tot mijn motie gekomen. Dat Natuurmonumenten zich zorgen maakt over de waterkwaliteit van het Markermeer is voorstelbaar. Dat daarvoor iets aan het slib moet gebeuren, oké. Maar dat daar dan ook een heel eilandrijk voor moet worden gemaakt, is volgens mij volstrekt een fout plan, omdat met deze oplossing van het slibprobleem de kernwaarde van dit natuurgebied verloren gaat.'

Het bestuursstandpunt van de IJsselmeervereniging is dat door mee te gaan in het plan het er invloed op kan hebben, dat een natuurbestemming de komst van windturbineparken en stedenbouw kan voorkomen en dat de beleefbare natuur van de Marker Wadden draagvlak creëert voor het behoud van een natuurlijk IJsselmeergebied.

'Daar ben ik het niet mee eens. Dit is de houding van een burgemeester in oorlogstijd. Ik kan me voorstellen dat je in de bestuurskamer over dergelijke overwegingen spreekt, maar het past niet in

de traditie van de IJsselmeervereniging om de centrale kernwaarde van het IJsselmeergebied, het grote open water, zonder slag of stoot op voorhand te verwanselen. Beter strijdend ten onder dan op zo'n punt vooraf al toegeven. Uit de geschiedenis van de vereniging blijkt overigens dat wat op het eerste gezicht een verloren positie lijkt, later toch succesvol kan worden binnengehaald.' ■

Wie is Herman Verheij

Herman Verheij is zestig jaar, getrouwd, heeft twee kinderen die al het huis uit zijn en woont in Lelystad aan het Markermeer. Herman werkt bij de Waddenvereniging, waar hij zichzelf 'professioneel lobbyist' noemt. In de jaren tachtig werkte hij bij het ministerie van VROM, waar hij als contactambtenaar de relaties met meerdere milieuorganisaties onderhield. Uit die periode stamt zijn relatie met de IJsselmeervereniging, de toenmalige Vereniging tot Behoud van het IJsselmeer (VBIJ).

Toen Herman in 1991 van functie veranderde bij het ministerie, werd hij gevraagd bestuurslid van de IJsselmeervereniging te worden. Hij raakte onder andere betrokken bij de strijd tegen de komst van de Amsterdamse wijk IJburg.

Bestuur IJsselmeervereniging steunt plan Marker Wadden

Natuurmonumenten bracht in februari 2012 een plan naar buiten om kunstmatige slibeilanden aan te leggen in het noordoostelijke deel van het Markermeer. Doel van dit ambitieuze plan is het versterken van de natuur van het gebied door een deel van het slibprobleem op te lossen en een grootschalig moeras-natuurgebied te creëren. Dit plan is bekend onder de naam Marker Wadden. Al in maart 2013 heeft het bestuur van de IJsselmeervereniging een voorlopig standpunt ingenomen over dit plan door zich er positief over uit te laten. Hier zet het bestuur zijn argumenten uiteen om in te stemmen met de Marker Wadden. Met het plan Marker Wadden wordt de hoofdfunctie van het Markermeer definitief verlegd naar natuur en recreatie. Het Markermeer is weliswaar een Natura 2000-gebied, maar die status heeft tot nu toe niet verhinderd dat meerdere overheden plannen hebben ontwikkeld om in het gebied windmolenparken, stedenbouw, wegverbindingen en hoogspanningsleidingen aan te leggen. Het gebied heeft kennelijk meer status nodig om dergelijke plannenmakerij al in een vroeg stadium als onaanvaardbaar te kunnen aanmerken. Natuurgebied Marker Wadden zorgt voor een meerwaarde. Versterking van het estuariene karakter van het IJsselmeergebied is voor de IJsselmeervereniging het belangrijkste criterium bij de beoordeling van de toelaatbaarheid van natuurontwikkelingsplannen. Het plan Marker Wadden draagt daar met zijn moerasnatuur zeker

aan bij en vergroot de kans op een doorlaatbare Houtribdijk. Dit zijn wezenlijke stappen in het herstel van het totale estuariene systeem. De IJsselmeervereniging zal de samenhang van beide projecten blijven benadrukken.

Het plan Marker Wadden is geen compensatie voor het vernielen van natuur elders in het gebied of voor ongewenste stedelijke ontwikkelingen. Het is een extra toevoeging van een gebiedseigen moerasmilieu, waar nog maar heel weinig van aanwezig is in het gebied. De Oostvaardersplassen hebben laten zien dat er in korte tijd een heel rijke natuur kan ontstaan. Een ander goed voorbeeld van een geslaagd voorbeeld van natuurverrijking is het vogeleiland de Kreupel in het IJsselmeer.

Het huidige gebied langs de Houtribdijk krijgt er een extra kwaliteit bij, die beleefbaar wordt voor een groot aantal burgers. Een groot, aansprekend en beleefbaar natuurgebied geeft veel goodwill en draagvlak voor de kwaliteiten van het gebied en dat is weer uitermate belangrijk voor de verdere bescherming van het IJsselmeergebied, het Blauwe Hart van Nederland. 'Natuur voor mensen, mensen voor natuur.' Het is duidelijk dat er een (beperkte) oppervlakte open water verdwijnt, maar daarmee verdwijnt niet de openheid van het gebied. Deze kernkwaliteit van het Markermeer blijft in stand, omdat in het drassige gebied dat wordt gecreëerd, geen hoge bomen tot wasdom kunnen komen. Door de afwisseling van land

en water zal er eerder een natuurlijker overgang komen, gezien van en naar de Houtribdijk. Voorwaarde is wel dat de slibeilanden dicht bij de dijk worden aangelegd.

Of de gedachteconstructie van de Marker Wadden – dat door het bijeenbrengen van slib uit het Markermeer het slibprobleem in dit gebied wordt opgelost – juist is, moet nog worden bewezen. Het bestuur is echter van mening dat de kanttekeningen die nu nog bij het plan worden gemaakt, niet opwegen tegen de voordelen die het plan zal hebben voor natuur, landschap en draagvlak voor het hele IJsselmeersysteem. ■

Jos Teeuwisse, voorzitter bestuur IJsselmeervereniging

Lutz Jacobi en *Mooi Nederland*

De afgelopen anderhalf jaar hebben de Tweede Kamerfracties van de Partij van de Arbeid, D66 en GroenLinks gewerkt aan de nota 'Mooi Nederland'. In dit plan bepleiten de partijen de bescherming en verbetering van natuur en landschappen in Nederland. Het beschermingsniveau wordt verdeeld in de twee categorieën 'Topnatuurgebieden' en 'Mooi Nederland'. Bestuurlijk worden de provincies verantwoordelijk, onder toezicht en coördinatie van het Rijk. Volgens dit plan gaan Markermeer en IJsselmeer tot zowel de 'topnatuur' als ook tot 'Mooi Nederland' behoren. We spraken met een van de initiatiefnemers van het plan, Lutz Jacobi, Tweede Kamerlid van de PvdA.

We spreken Lutz Jacobi – 57 jaar, geboren Friezin en daar nog steeds woonachtig – in het Tweede Kamergebouw in Den Haag, waar ze ons opgewekt uit de hal oppikt: 'We gaan lekker in het koffiebarretje, daar is de koffie veel beter en ik trakteer!'

Jacobi: 'De aanleiding voor "Mooi Nederland" was het heel slechte beleid van Bleker, de verantwoordelijke staatssecretaris van het vorige kabinet. Met D66 en GroenLinks hadden we al veel samenwerking met gezamenlijke moties en op een gegeven moment hebben we het plan gemaakt om zelf een initiatief-Natuurwet te

maken. Er dreigde zoveel mis te gaan op het gebied van natuur en landschap. Serieus opkomen voor de natuur is een kwestie van waarden. Dat geldt bijvoorbeeld ook voor cultuur en landschappen. Dat zijn dingen die belangrijk zijn voor onze gezondheid. Ze zijn onontbeerlijk: natuur is leven.' Toen de PvdA in het kabinet kwam, is het idee van de initiatiefwet omgezet in een initiatiefnota om de 'eigen' staatssecretaris (Sharon Dijksma van de PvdA) niet voor de voeten te lopen. Maar ook was in het kabinetsakkoord onder andere de Ecologische Hoofdstructuur weer in ere her-

steld. D66 en GroenLinks gingen met de wijziging van wet naar plan akkoord, zij het aanvankelijk met enige moeite.

'We hebben tot nog toe veel steun gekregen voor onze nota, die we inmiddels bij de Kamer en de staatssecretaris hebben ingediend. Het kabinet heeft advies gevraagd aan de Raad van State. Ik ben ook blij dat het advies van de Raad voor de Leefomgeving en Infrastructuur zo goed aansluit bij onze nota. Ook zij pleiten voor een eenvoudige, maar effectieve natuurwet, met een grote rol voor de provincies. De natuurbescherming moet niet tot in detail wor-

den dichtgeregeld. Van agrarisch natuurbeheer, zoals door Bleker bepleit, met subsidies aan individuele boeren, komt niets terecht. Dat kan alleen werken op een grotere schaal met een vereniging van agrarisch natuurbeheerders. Zo'n aanpak is ook erg belangrijk voor de randen van het IJsselmeer.'

IJsselmeergebied

Als veel van 'Mooi Nederland' in een nieuwe natuurwet van het kabinet komt, is er een belangrijk instrument om de karakteristieke eigenheid van het IJsselmeergebied te beschermen: natuur, landschappen, stadjes en dorpen, grote open ruimte. Bijvoorbeeld een prachtig eiland als Marken is nu vrijwel onbeschermd tegen plannen voor een nieuwbouwwijk of een grote cruiseterminal. Dat is onvoorstelbaar en doodzonde. De druk op zulke plekken is enorm door de duizenden toeristen die er komen. Het IJsselmeergebied ligt in vijf provincies. Hoe moet dat als die het voor het zeggen krijgen over de natuur en het landschap?

'Die provincies zouden moeten samenwerken, zodat er één regie komt voor het hele gebied. Dat kennen we ook van de Wadden, waar we het Regiecollege Waddegebied hebben. Dat is ook goed voor het draagvlak van de natuurbescherming, want zo'n samenwerking kan ook natuurbeleving goed stimuleren. De inpassing van kleinschalige duurzame visserij kan zo ook goed worden geregeld. Geen meer zonder visserij.

Als de IJsselmeervereniging pleit voor een Nationaal Landschap IJsselmeergebied, vind ik dat een goed idee. Kan jullie vereniging dat plan niet verder aanjagen? Ik zie het voor me: één regie, één programma-aanpak. Denk in ketens, zoals bij de Waddenvereniging: toerisme,

duurzame visserij, doorlaatbare dijken. Ik heb me al erg druk gemaakt voor het eerste plan hiervoor: de vismigratierivier bij Kornwerd. Ik denk dat bij de Wadden het Waddenfonds ook erg meehelpt om tot een gezamenlijke aanpak te komen.'

Jacobi: IJsselmeergebied als Nationaal Landschap vind ik een goed idee'

Het wordt spannend

'In "Mooi Nederland" zeggen we: creëer de goede omstandigheden, de basisvoorwaarden voor de eigenschappen van een natuurgebied, dan komt het met de natuur vanzelf goed. Regel het niet tot in detail. Dat geldt ook voor het IJsselmeergebied, waar open ver-

bindingen tussen Waddenzee, IJsselmeer, Markermeer en randmeren voor de natuur heel belangrijk zijn. Naast een natuurlijke zoet-zoutovergang tussen IJsselmeer en Waddenzee is ook zoiets als Blue Energy – energieopwekking uit het verschil tussen zoet en zout water – veelbelovend. Maar in tegenstelling tot windturbines is er maar met moeite financiering voor te vinden. Ik ben niet zo gelukkig met dat enorme accent op windenergie. Er zit veel groot kapitaal van de energiebedrijven achter. Daardoor krijgen alternatieven en kleinschalige energieopwekking te weinig kans. De karakteristieke eigenschappen van het IJsselmeergebied krijgen in "Mooi Nederland" heel veel kansen. Het wordt nog spannend of staatssecretaris Dijkzwaag het in het kabinet voor elkaar krijgt om de hoofdzaken overeind te houden in een nieuwe Natuurwet. En dan is er ook nog de nieuwe Omgevingswet, waarin het goed moet komen. Het wordt echt heel spannend!' ■

Stichting Het Blauwe Hart van start met sjiek symposium

v.l.n.r. Hans Alders, Jacqueline Kramer, Flos Fleischer en Olaf Jan van Gerwen

De oude stichting VBIJ startte op 25 april j.l. onder haar nieuwe naam stichting Het Blauwe Hart met een symposium in de Rode Hoed in Amsterdam onder de titel 'Het Blauwe Hart, een gebied van waarde'. Bekende sprekers waren de oud-ministers Hans Alders en Jacqueline Kramer en Olaf-Jan van Gerwen van het Planbureau voor de Leefomgeving.

Het ging bij dit symposium om de uitdaging voor politiek en bestuur om de effecten te onderkennen van hun beslissingen over niet in geld uit te drukken waarden van (natuur)gebieden. Dat zijn waarden zoals ruimtebeleving, recreatie, vestigingsklimaat en woongenot, maar ook een fenomeen als biodiversiteit. Deze 'diensten' die ons ecologisch systeem levert, worden 'ecosysteemdiensten' genoemd.

Zorgvuldig beleid

Om effecten van beleid voelbaar te maken, zou bijvoorbeeld het belastingstelsel moeten worden aangepast. Wie belangrijke waarden schaadt, mag daar geen voordeel van hebben, maar moet dit in zijn belastingaanslag terugzien.

De diverse sprekers hadden het over het belang van zorgvuldig beleid voor het internationaal en nationaal unieke IJsselmeergebied en over de hiervoor noodzakelijke samenwerking tussen de economische sectoren die opereren in het IJsselmeergebied. Vertegenwoordigers van de aanwezige sectoren – visserij, drinkwaterbedrijven, zandwinners, recreatiesector, landschapsbeheer en natuurorganisaties – waren het erover eens dat het belangrijk is nu snel de waarden van het IJsselmeergebied te benoemen en deze mee te laten wegen in de besluitvorming, zodat efficiënt investeren mogelijk wordt.

Ecosysteemdiensten

Tijdens het symposium werd een door stichting Het Blauwe Hart geproduceerd rapport gepresenteerd, waarin de visie van een aantal bewonersgroepen rond het IJmeer wordt weergegeven op de belangrijkste ecosysteemdiensten aldaar. De visie van burgers en bedrijven wordt steeds belangrijker nu de overheid zich terugtrekt, aldus de sprekers.

Om de nieuwe start te markeren is er nu ook een nieuw logo voor Het Blauwe Hart. Het ziet eruit als een beest dat zich niet gauw van de wijs laat brengen – en dat is maar goed ook! ■

De drie helden van *Uitdam*

Acteur Aart Staartjes, onder andere bekend als 'Meneer Aart' van Sesam Straat, publiceerde de afgelopen jaren meerdere kinderboeken. Staartjes, die opgroeide aan het Markermeer en nu nog op Marken woont, schreef er ook een dat in dit gebied speelt: *De drie helden van Uitdam*.

Drie kinderen van tien jaar uit Uitdam, Klaas, Barry en Ilse, vinden een tas in het zeilbootje van Klaas. Die tas blijkt vol te zitten met geld, misdaadgeld van criminelen. Uit angst voor wraak van de gangsters, van wie iedereen weet dat ze op de camping bij het dorp wonen, verbergen ze de tas in hun boomhut op het eilandje in de Uitdammer Die. Elke week nemen ze er een paar biljetten uit. De boeven, maar ook de politie, zijn op zoek naar het geld en langzamerhand raken steeds meer mensen betrokken bij het kat-en-muisspel.

Aart Staartjes heeft het verhaal filmisch opgezet, scènes wisselen elkaar in hoog tempo af, maar eindigen soms met een gebeurtenis die geen vervolg krijgt en de lezer op het verkeerde been zet. Het boekje is geschreven met veel liefde voor de omgeving, je kunt de omzwervingen van de kinderen letterlijk volgen. En als je 's avonds over het Markermeer kijkt, zie je in de verte de lichtjes van Almere, de stad die 'over twintig jaar hier tegen de dijk zal liggen'.

Staatjes drijft vriendelijk de spot met de tekortkomingen van de ouders van de kinderen. De

volwassenen worden nogal eens door hun tienjarigen bij de hand genomen. Hij is ook een liefhebber van de Noord-Hollandse 'vrije jongens', die zelf hun zaakjes regelen en met argwaan naar politie en gemeente kijken. Gelukkig beschikken de boeven over een goed gevoel voor humor.

Leuk om te lezen, vooral als je in de buurt van Uitdam bent, maar wel je hoofd erbij houden.

Voor kinderen vanaf tien jaar. ■

De drie helden van Uitdam

Auteur: Aart Staartjes

Uitgegeven: oktober 2011, Uitgeverij

Hoogland & Van Klaveren

Omslagillustratie en landkaart: Harmen van Straaten

Zeilexcursies naar voegeiland de Kreupel

Een aantal jaren geleden richtte Debby Doodeman het bedrijf Fogol op, dat één- of meerdaagse vogel-excursies organiseert. Op het programma staan ook leuke zeiltochten naar het voegeiland de Kreupel.

13 juli: Zeilen naar de grootste visdiefkolonie van Europa

Spreker: Sjoerd Dirksen

Hoe zal het de visdieven van de Kreupel in 2013 vergaan?

Het IJsselmeer is een groot zoetwatermeer, dat vanwege de omvang en kwaliteit plaats biedt aan omvangrijke populaties van veel vogelsoorten. De visdief is er één van. De visdief heeft hier altijd grote kolonies gehad, zoals in het verleden op de schelpbanken van de Zuiderzee voor de Friese kust. Na de aanleg van de Afsluitdijk bleef het gebied als broed- en voedselgebied in trek met kolonies bij Onderdijk en voor de Friese kust. Na de aanleg van voegeiland de Kreupel zijn de aantallen toegenomen.

Er broeden hier nu zelfs meer dan vijfduizend paar visdieven, waarmee dit de grootste Europese kolonie is. In de beginjaren was het broedsucces goed, maar vanaf 2009 tot en met 2011 was het uitermate slecht. Er kwamen deze jaren vrijwel geen jongen groot.

Tijdens deze excursie zeilen we naar voegeiland de Kreupel en kunt u de visdiefkolonie met eigen ogen bekijken.

3 & 10 augustus: Zeilen naar de grootste zwarte stern-slaapplaats van Europa

Spreker: Jan van der Winden

Wist u dat voegeiland de Kreupel in het najaar de belangrijkste slaapplaats is voor zwarte sterns in Europa?

Tijdens deze excursie zullen we deze enorme slaapplaats van de zwarte sterns aandoen. In het najaar is voegeiland de Kreupel dé plek om de slaaptrek van de sterns te bekijken. Onderweg zullen we al veel foeragerende visdieven en zwarte

sterns tegenkomen en hebben we kans op het zien van dwergmeeuwen. We varen mee met de vogels die richting het eiland vliegen en zullen hier het anker uitgooien of aanmeren in het haventje naast het voegeiland. ■

Meer informatie en aanmelden op: www.fogol.nl. Voor vragen kunt u ook bellen met Debby Doodeman, tel. 06 300 21816. De excursies worden duurzaam ondernomen, de route wordt zeilend afgelegd en het eten aan boord is biologisch.